

DE BESTUURSGIDS

VOOR INLANDSCHE AMBTENAREN

SECRETARIAAT VAN DE REDACTIE:
KRAMAT 93 — WELTEVREDEN

ADMINISTRATIE:
LAAN WIECHERT 13
ABONNEMENT f 5,— PER JAAR
bij halfjaarlijksche vooruitbetaling

DUORO.
BATAVIA

INHOUD

De Wenschelijkheid om de verhooging van de landrente te verminderen, door R. Soerakoesoema en Soerianatanegara. — Djoelo-Djoelo, oleh L. Datoek Rangkajo Mahardja. — Pendjagaän Politie, oleh Djajasoebrata. — Afdelingsverslag - Memorie van Antwoord op de afd. IV Stuk 2. — Staat de adel op Java nog steeds aan de spits van het volk, door Dr. H. G. Heijting. — Persberichten. — Boekbespreking. — Staatsbladen van Nederlandsch-Indië 1925 en Officieele berichten.

MEDEDEELING VAN DE ADMINISTRATIE.

Over de nog verschuldigde abonnementsgelden van de Bestuursgids zal in het begin van de komende maand per postkwitantie worden beschikt.

DE WENSCHELIJKHEID OM DE VERHOOGING VAN DE LANDRENTE TE VERMINDEREN *)

door
SOERAKOESOEMA en SOERIANATANEGARA

In hoeverre een eventueele belastingverlaging gemotiveerd zou zijn in het bijzonder ten aanzien van de landrente der rijstvelden, welke in dit jaar met 90% is verhoogd, dient economisch een scherpe lijn te worden getrokken tusschen twee perioden n.l. de periode vóór en nà den oorlog. De periode gedurende den oorlog kan buiten beschouwing worden gelaten, aangezien economisch de toestanden toen van tijdelijken aard waren.

*) (door omstandigheden te laat ingediend aan den Heer MEYER RENNEFT.)

I.

Kosten berekening van een bouw sawah vóór den oorlog.

a. 1.	Bibit padi	f 4.50
1a.	Grondbewerking pabinihan plus uitstrooien enz. 3 mannen, 11 vrouwen.	f 1.35
2. 1.	Grondbewerking capaciteit 1 man 8 urige werkdag gemidd. 25 R.R ² . op een dag loon van f 0.40 zonder eten, dus per bouw: 20 × f 0.40	f 8.—

3. 2.	Grondbewerking capaciteit 1 men 8 urige werkdag gemidd. 30 R.R ² . op een dag loon van f 0.40 zonder eten dus per bouw.	f 6.67
4.	Vermodderen en gelijktrekken 40 R.R ² . per man per 8 urige werkdag dus 12, 5 × f 0. 40.....	f 5.—
5.	Herstellen dijkjes	f 4.—
6.	Uittrekken bibit, 5 vrouwen 6 urige werkdag à f 0.15 per dag 6 × f 0.15	f 0.90
7.	Planten cap. per vrouw 6 urige werkdag 50 R. R ² . à f 0.15 per dag....	f 1.50
8.	1. keer wieden 20 vrouwen 'a f 0.15..	f 3.—
9.	2. " " 20 " 'a f 0.13..	f 3.—
10.	Padiverzorging	f 4.—

b.	Kosten en uitgaven voortvloeiende uit het grondbezit.	
1.	Landrente	f 6.—
2.	Afkoop heerdienst (hoofdgeld)	f 1.—
3.	Desalasten (pantjen, panoekang, oeroenan	f 3.—
4.	Djakat	f 5.—
5.	Diversen rondadiensten. wegen en slokan onderhoud enz. in geld (52 24 12) × f 0.15 88 × f 0.15.....	f 13.20
	Totaal	f 70.12

De gemiddelde opbrengst per bouw 30 pk. droog à ..... f 120.—
zoodat het netto proveneu bedraagt ..... f 120—f 70 " 50.—

II.

Kosten berekening van 1 bouw sawah na den oorlog.

a.	Kosten sawahbewerking	f 5.—
1a.	Grondbewerking pebinihan enz	" 1.35
2.	" " als voor den oorlog	" 8.—
3. 2	" " " " "	" 6.67
4. 3	" " " " "	" 5.—
5.	Herstellen dijkjes	" 4.—
6.	Uittrekken bibit	" 0.90
7.	Planten	" 1.50
8.	1 Wieden	" 3.—
9.	2 " " " " "	" 3.—
10.	Padiverzorging	" 4.—
b.	Kosten en uitgaven voortvloeiende uit het gezondbezit.	
	Landrente	" 8.—
	Afkoop heerdienst (hoofdgeld) ..	" 3,25

Desalasten (pantjen penoekang, oeroenan,)	f 3.—
Djakat	" 5.—
Diversen (rondadiensten=wegen=en slokanonderhoud enz.).....	" 13,20
	f 74,87

gemiddelde opbrengst per bouw 20 pk.

à f 4,50 ..... f 135
zoodat het netto proveneu bedraagt " 60

CONCLUSIE

1. Aangezien de loonen voor en na den oorlog ongeveer op het zelfde peil blijven, terwijl de opbrengst gemiddeld in werkelijkheid lager dan 30 pk. per bouw moest worden geraamd door bodemuitputting is er geen sprake van vermeerderde welvaart van den tani, zoodat een eventuele belastingsverhoging ongemotiveerd zou zijn, althans voor een schijnbare verhoogde financieele vermeerdering van f 10.—

2. Ook de prijzen van de padi verschillen niet zoo veel van elkaar. De padiprijs voor den oorlog bedroeg gemiddeld f 4,50. de pikol.

Thans varieert de prijs tusschen f 4.— f 5.50 de pikol. Ook dit kan dus geen aanwijzing zijn op verhoogde stoffelijke welvaart van den tani.

3. Terwijl het bedrijfsleven voor den oorlog zich normaal verliep, hinkt thans het bedrijfsleven op een poot, doordat veel kapitaal aan de circulatie wordt onttrokken. Bovendien stijgt de waarde van den gulden, zoodat de belasting relatief eigenlijk hooger is geworden door de waarde vermeerdering van het geld.

4. De landrente ging voor den oorlog uit van de officieele basis van f 2.25 voor varieerende padiprijs tusschen f 3.50— f 5.— de pikol, terwijl thans de officieele grondslag berust op een padiprijs van f 3.50 de pikol, wat niet zoo bijzonder afwijkt van de werkelijkheid. De padiprijs na den oorlog bedraagt f 4.— à f 5.50 de pikol.

Deze berekening geeft een overzicht van de wijziging der inkomsten en uitgaven van het Inlandsch Landbouwbedrijf, echter de hieruit te trekken conclusie geeft niet weer de reële welvaart van zijn bedrijf. Dit toch wordt ook beheerscht door de uitgaven ten behoeve van zijn gezin, welke zich richt naar de levensstandaard vòòr en nà den oorlog.

Een verder betoog ten deze is overbodig omdat de waarde der levensmiddelen vòòr den oorlog bijna 50% minder is dan die na den oorlog b. v.

Voor den oorlog.	Na den oorlog.
1 pikol rijst ..... f 6.—	..... f 8.—
1 kati gezouten visch, „ 0.20	..... „ 0.45
1 kati vleesch..... „ 0.50	..... „ 0.60
1 kati groenten .... „ 0.70	..... „ 0.15
1 blih petroleum .. „ 2.20	..... „ 0.90
Lijnwàren per el .. „ 0.20	..... „ 0.35

De rust die op het oogenblik heerscht, zou oppervlakkig beschouwd niet pleiten voor den onwil van de bevolking om de verhoogde belasting te betalen. Dit is echter schijnbaar, omdat het proces van belasting verschuiving tusschen de tanis onderling zich nog niet heeft afgespeeld, omdat de grootgrondbezitters de belastingdruk, die op hun grondbezit rust, plegen af te wentelen op hun deelbouwers en verhuurders.

De kleine man kan echter op den duur de vermeerderde lasten niet op zich nemen, omdat de kosten der grondbewerking enz. dan zou oploopen tot het maximale, en er voor den bewerker van den grond geen bedui-

dende winst zou zijn te behalen. Gevolg zal zijn, dat een gedeelte der gronden tijdelijk braak zal blijven liggen, zoodat er een min of meer belangrijke economische ontwrichting zal plaats grijpen.

Het bovenstaande resumeerende, is de volgende slotconclusie te trekken:

Dat het bedrijfsleven van den tani na den oorlog zich niet belangrijk wijzigt, althans de finantieele opbrengstvermeerdering rechtvaardigt den tani de opgelegde belastingverhoging van 80% niet. Een juistere maatstaf zou naar onze bescheiden meening zijn, wanneer den tani een evenredige belastingverhoging worde opgelegd uit hoofde van de verkregen opbrengstvermeerdering van de boven berekende f 10.—

Deze opbrengstvermeerdering van f 10.— mag niet als basis worden aangenomen voor het bepalen van den welvaart van het tani. Gezien de verhoogde levensstandaard na den oorlog in vergelijking met die vóór den oorlog, is daaruit de conclusie te trekken, dat na den oorlog een vermindering van welvaart is aan te wijzen.

Tjiparej, 1 October 1925.

DJOELO-DJOELO.

OLEH L. DATOEK RANGKOJO MAHARADJO

Oleh Redactie dari soerat-boelanan kita ini, dimintaknaja saja akan mengarangkan sedikit, tentangan „Djoelo=Djoelo“, jaitoe soeatoe adat kabiasaän boemipoetra ditanah Seberang, djoega agaknja di tanah Djawa dan Madoera jang oedjoednja „tolong=menolong“, perkara oewang.

Permintaan ini saja kaboelkan, dibawah ini akan saja tjeriterakan tentang hal itoe, sekedar pengatahoean saja.

Djoelo=Djoelo itoe djalannja begini. Kalau ada seorang anak boemipoetera jang perloe memakai oewang agak banjak sedikit pada waktoe itoe, dan dinegeri itoe tiada ada kesempatan boeat memindjam, maka laloe ditemoeinja beberapa orang lain jang dikira=kira djoega ada perloe oewang, tetapi pada soeatoe waktoe jang lain. Kepada merika ini diterangkannja halnja, bahasa ia perloe akan memakai oewang waktoe sekarang banjaknja sekian, f 40.— oepamanja, dan minta' soepaja ditolong ia, dan ia berdjan-dji akan menolong merika itoe poela, jang banjaknja oepamanja 4 orang pada tiap² boelan dengan oewang f 10.—, oepamanja.

Kalau roendingan ini sesoewai, sedjalan, maka kedjadianlah, dengan memakai atoeran seperti terseboet dibawah ini:

Hari itoe oepama 1 Januari.

Pada waktoe itoe A, terima f 40.; dari si B, C, D, dan E.

Pada 1 Februari si B, menerima poela sebanjak itoe dari A, C, D, dan E.

Pada 1 Maart C dapat poela sebegitoe dari si A, B, D, dan E.

Pada 1 April D mendapat poela sekian dari si A, B, C, dan E.

Pengabisan pada 1 Mei si E diberi oleh si A, B, D, dan D.

Maka perdjandian ini selasailah, masing² lid dari Djoelo=Djoelo, telah menerima tjoekeop oewang, jang distortnja tiap boelan, penolong sesamanja itoe.

Sebagai toean² pembatja ma'aloem adapoen Djoelo=Djoelo in ialah bergantoeng:

1e. kepada kepertjajaan antara seorang dengan jang lain,

2e. kepada maoenja orang jang hendak menaboengkan sebagian dari pendapatannja.

Kalau seorang tiada mempertjajai jang lain, maka tentoe Djoelo=Djoelo tidak bisa kedjadian. Oleh kerana ada kepertjajaan itoelah roepanja maka disana=sini di dapati adat tolong=menolong ini.

Dan djoega itoelah menandakan bahasa perasaän ber=himat ada dihati dirinja, boeat menjingkirkan sebagian pendapatannja, akan djadi oelang simpanan.

Pada pikiran saja adat tolong menolong jang baik itoe,

hendaklah kita madjoekan, soepaja djangan terhalang hidoepnja. Dan baik kiranja kalau kita perijaji, jang sama sedjabatana, selaloe memberi tjonto, dengan ber „djoelo=djoelo” poela, soepaja dapat ditiroe orang.

Demikianlah perasaän saja.

Weltevreden, December 1925.

PENDJAGAÄN POLITIE.

oleh Djäjäsoebrätä.

I. Haroes di'ingati pada waktoe boelan Djawa Besar, Redjeb dan sebagainya, banjaklah orang desa ada hadjat mengawinkan atau menjelamkan anaknja d. l. l., dan biasanja banjak mengadakan, keramean, kerojalan (mem=boroskan), maka baiklah pendjagaän politie dikentjangkan lebih dari biasa.

II. Pada waktoenja boelan Djawa Ramelan biasanja banjak orang mentjari pakaian goena anak familienja serta dirinja sendiri, sediaän boeat terpakai nanti hari raja lebaran Poeasa.

III. Pada waktoenja boelan moelai hoedjan dan se=landjoetnja (rendengan dan patjeklik) biasanja tanah ba=sah (tida kering) mendjadi dengan gampang tanah itoe digali, kerana tida keras, apalagi pada waktoe hoedjan, orang=orang kebanyakan soeka tidoer poeles, tiada begitoe senang keloeat sebentar dari dalam roemahnja apabila mendengar soeara apa=apa, lebih poela kalau terhoe=boeng dengan soeara hoedjan toeroen lebat, memang tiada bisa kedengaran apa=apa, melainkan soearanja hoe=djan sahadja.

1. Prijaji Ass.=Wedono atau Wedono kebanyakan datangnja di desa=desa soesah mendapat tempo jang tjoekoop akan goena membitjarakan roepa=roepa hal dengan orang=orang desa jang disertai djoega tjara per=gaoelan particulier jang sepekat dan menjinta.

2. Kebiasaän prijaji jang ada di kantoer district atau kaonderan pada tiap=tiap hari goena mendjaga terima rapport dari desa=desa, jaitoe Menteri=Politie, Djoeroe=toelis, Hulpschrijver dan Agent=Politie, itoelah boe=kannja seorang prijaji jang berkewadjan atau berdasar haroes mengikat perasaän ketjintaän dan kesetiaan ra'jat kepadanya, djadi tentoe sadja penerimanja parapportan itoe, hanja seperloenja dan setjoekeopnja dienst sadja, pasal tjara dan lagoe jang sepatat sebagai pergaoelan particulier jang lemah lemboet poen djarang berlakoe.

3. Adapoen orang=orang jang diatoer kekantoer itoe kebanyakan orang jang mendapat perkara, tledor peker=

djaän desa d. l. l., djadi ia misti akan inendapat amarah, sebab itoe datangnja tahadi dengan ketakoetan.

4. Atas kedatangannja Ass.=Wedono atau Wedono ke desa=desa, itoelah perloenja hendak controle pekerdjaän, tentoe sadja mana=mana jang beloem madjoe dan beloem baik, akan diperentahkan memadjoekan dan membaikan, serta kalau perloe dengan disertai kekerasan dan marah, itoelah sering menoemboehkan perasaän orang desa, bah=wa kedatangannja prijaji itoe tjoea akan marah djadi diterima dengan ketakoetan djoega.

B. Tentang atoeran pekerdjaän di desa=desa tiap=tiap prijaji baroe, djoega lain atoeran dan lain kemaean, djadi atoeran pekerdjaän selaloe berubah=obah, mistinja ta'akan tjakap mendjadi kebisaän desa; tida tetapnja atoeran itoe hilangnja kebiasaän, mendjadikan katjaunja jang melakoekan pekerdjaän, kemoedian terbit kebera=tan, menjebakkan djaoehnja perasaän ketjintaän, kerana mana=mana perentahnja diterima heerendienst paksaän.

Seharoesnja Ass.=Wedono atau Wedono itoe akan di=pandang Loerahnja, atau orang toeanja, jang ditjintai dan dihoermati, akan tetapi kebanyakan beloem sampei kepada penganggapan dan pemandangan jang sekian di sebabkan:

1. Soenggoehpoen djarang terdengar halnja seorang Ass.=Wedono atau Wedono jang soeka berkoempoel=koempoel bergaoelan jang sepatat beramah=ramah jang tjinta setjara particulier dengan orang=orang desa, se=bagai pertemoennja bapa dan anak, menempati toeanja memberi nasehat jang sepatat lemah=lemboet menoe=djoe keslamatan dan keoetamaän, dan pertoendjoekan jang adil kepada keperloennja.

2. Kebanyakan datangnja orang=orang desa di kaon=deran, itoelah soeatoe pertemoean jang sedih dan ke=takoetan.

3. Mana=mana perentahnja Ass.=Wedono dan We=dono selaloe dianggep paksaän.

C. Soenggoehpoen seharoesnja kewadjan pemim=pin=pemimpin dari pergerakan ra'jat, mendjadi penoen=

toen dan penoendjoek djalan goena mentjarikan lakoe soepaja orang desa moedah mendapat keterangan mana=mana jang menjebabkan keberatannya dalam roepa=roepa hal, dan mana=mana jang masih koerang adil, dan jang koerang berfaedah, mendjadi mempoenjai dasar memikirkan keoetamaan serta keselamatan oemoem, sebagaimana bererti menjokong pada prijaji B. B. akan tetapi kebanyakan poen beloem sampai kepada kewadajiban itoe, menjebabkan tersesatnya pada tiap=tiap pimpinannya sehingga benar=benar tersesatlah pemimpin pergerakan itoe, lantaran:

1. Leider jang tersesat itoe tiada mendapat gadji jang tjoekoop sehingga memenoehi keperloean hidoep roemah tangga dan familie roemahnya.

2. Oemoemnya leiter itoe masih sama moeda, djadi koeranglah ervarirannya.

3. Mendapat taoe dan dengarlah ia tentang keadaan si A dan B dalam sesoeatoe hal keperloeanja, maka segera didatangilah si B itoe dengan bahasa jang agak manis menjajang dan menoenjoekkan tjintanja, soepaja oléh si B dipertjajanja dan mendapat pengaroeh, berdjandji ia akan mengobati apabila sakit, dan menerangi kalau=kalau kegelapan fikirannya, pendeknja roepa=roepalah djandji dan kesanggoepan jang diberikan, maka dengan itoe dapatlah ia kepertjajaan dan pengaroeh, pengaroeh, kerana kebanyakan memang si B itoe koerang enak badan, sebab lagi bertjerai dan menaroeh sesal kepada orang toeanja.

Soenggoehpoen boekan enteng pengaroeh pasal a terseboet, kalangan roemah tangga berkatjau, lain djalan ta'ada poela goena mendamaikan perkatjauan itoe, sedang dalam kalangan pergerakan ia semangkin tambah pengaroehnja, maka disitoe timboellah maksoed kemilikan goena menoenjoep kekoerangan roemah tangganya, jang achirnja hanya benar=benar bermaksoed; „eigen belang“ (boeat keperloean diri sendiri); sehingga sampai ta'perdoelikan sekalipoen bagaimana sadja, boehnja bingoenglah orang desa jang dipimpinnja itoe.

Soenggoehpoen oentoeng benar bahwa volks lamalama mengerti bahwa leidernja itoe selaloe bermaksoed mempenoehi pasal a dan membelakangkan wadjibnja, achirnja dilepaslah leiter jang tersesat itoe.

Dan ada djoega satoe doea perhimpoean jang maksoednja memang akan mentjari roesaknya keamanan negeri sadja.

Tetapi kaloe prijaji B.B. soeka berlakoe sebagai maksoed pasal B ke 1 diatas, pastilah si anak akan hilang takoetnja, bersamboeng pertjeraan hatinja, kemoedian tjinta dan pertjajalah jang didapatnja.

Dengan ringan dan senanglah si bapa memberi kesempatan dan kemandikaan bagai anaknya goena memboeka dan membitjarakan rasa hatinja, kemoedian dan keperloean, atau mana=mana keberatannya; di terimanjalah

keterangan anaknya itoe, dan dioeroeskanlah sepatoetnja, seperloenja, beralas dengan ketjintaän keadilan dan penjajang.

Dengan haloean jang demikian pastilah leiter=leiter pergerakan jang tersesat itoe akan tida berlakoe poela dengan sendirinja, kerana soeboernja tanaman pergerakan jang tersesat itoe kebanyakan memang dari boehnja pertjeraan dan kemasgoelan antara ra'jat di desa=desa pada prijaji Pemerintah, dan dioempani poela oléh leiter=leiter jang tersesat.

Sebenarnjalah pertjeraan ra'jat dengan wakil Pemerintah itoelah mendjadi ladangnya leiter jang amat soeboer dan makmoer kerana sesoenggoehnjalah ra'jat di desa=desa berkoempoel dalam kalangan pergerakan itoe boekan kerana marika tjinta dan mengerti kepada toedjoean perhimpoean jang sebenar=benarnya, tetapi hanya semata=meta goena memoeaskan dan memboeka masgoelnja, lantaran pertjeraan terseboet, kemoedian diterima diberi djalan, dan diberi oempan oléh leiter jang tersesat.

D. Oleh kerana itoe kalau orang soeka memikirkan benar², soenggoehpoen amat besar goenanya perhimpoean Mardi=Poerno beserta Padoman Pekerdjaän; di dalam waktoe leiter jang tersesat itoe memainkan dan melakoe kan oesaha maksoed serta tenaga di kalangan ra'jat jang lagi bertjerai, maka dibandingi dan didjedjerilah pendirian Mardi=Poerno, jang berlakoe dengan sopan, langsoeng, sabar dan jakin; perbandingan ini boekan kerana bertentangan, berlawanan, itoe tida, tetapi semata=meta hanya menoenjoekkan kasopanan boeah oesaha dan keselamatannja, dengan djalan M. P. mengikat antara ra'jat dengan Pemerintah, ia mendjadi djembatannya.

Maka oléh oesahanja M. P. jang selaloe menerangi bagi leiter=leiter dan pergerakan jang tersesat, memboeka dan memberi pertoenjoekan pada fikiran ledennja jang didalam kegelapan mengaloeskan akal boedinja, menoenjoek pedoman perdjalan pada keamanan dan keselamatan, maka oendoer dan lenjaplah leiter=leiter dan pergerakan ra'jat jang tersesat itoe, karena fikiran ra'jat soedah terboeka mendjadi haloes dan berboedi, (volks ontwikkeling) lagi poela soedah bersatoean dengan Prijaji serta Pemerintah menjebabkan leiter=leiter dengan pergerakannya toeroet kalamlah didalam persatoean dan keamanan itoe.

Disitoealah bererti: bahwa ladang leiter soedah ta' soeboer poela kerana Pemerintah dengan prijaji telah menempati toeanja, dekat sepekat, tjinta dan sajang, poelang koembali damei sebadan dengan ra'jat, M. P. dan P. P. mendjadi kalam djoegalah dalam persatoean jang kekal dan aman.

E. Persatoean jang sematjam itoelah, mendjadi soeatoe persatoean oemoem, jang mengikat segenap pendjoeroe dan keadaan, bertali=talian dengan ketjintaän, kesetiaan dan kepertjajaan jang kekal.

Aman makmoernja sesoeatoe tempat dengan golongan lain, katjintaän dan kepertjajaän pada sesoeatoe fihak so= kong=menjokong, bantoe=membantoe (samenwerken) itoe= lah membawa kesantousaän oemoem jang kekal.

F. Dengan kekalnja kesantousaän oemoem itoe, ber= erti timboelnja keperloean oemoem (algemeen belang) mendjadi sipat perdamian dan ketjintaän oemoem, jang diasoeh dengan keadilan kamanoesiaän, itoelah jang tja=

kap menjampaikean segenap keperloean ra'jat dan Peme= rentah serta lain=lain golongan jang ada keperloean.

Disitoelah poesat keamanan kesedjahteraan, dan ke= selamatan sesoeatoe negeri.

Demikianlah adanja kesjah dan keterangan gambar jang tersoenting diatas.

VOLKSRAAD: TWEEDE GEWONE ZITTING 1925.

ONDERWERP 1 - AFD. IV - STUK 2.

Afdeelvingslag

§ 2. Bestuurshervorming. Gaarne zou men ver= nemen of het gerucht, dat de bestuurshervorming voor het overige gedeelte van Java met 1 Januari 1927 zal worden ingevoerd, juist is, en zoo ja, of daarmee zal gepaard gaan de instelling van de provincies Oost=Java en Midden=Java.

Met het oog op de als gevolg van de invoering der be= stuurshervorming veranderde verhoudingen werd gevraagd of de Regeering voor de bestuursambtenaren in de provincie West=Java reeds nieuwe instructies heeft vastgesteld. Zoo neen, wanneer zal dit plaats hebben en is de Regeering be= reid deze instructies t.g.t. aan den Volksraad over te leggen?

Ook ten aanzien van Amboina ware met de noodzakelijk= heid van wijziging der instructies rekening te houden.

Door verscheidene leden werd de verwachting uitgespro= ken, dat zoowel de opening van den provincialen raad als van de regentschapsraden met zoodanig ceremonieel plaats zal hebben, dat de beteekenis dier voor de staatkundige ont= wikkeling dezer landen zoo belangrijke raden reeds dadelijk duidelijk voor de bevolking in het licht wordt gesteld.

Betreurd werd, dat de klaarblijkelijk vertrouwelijk bedoelde aantekeningen t.a.v. de benoemde leden regentschapsraden — naar algemeen aangenomen wordt bij vergissing — zijn gepubliceerd.

Gaarne zou worden vernomen of, wanneer de huidige re= sidentie Amboina, vereenigd met de onderafdeeling Kisar van de tegenwoordige residentie Timor, op 1 Januari 1926 tot gouvernement wordt verheven, de aanwezige controleurs tot assistent=resident zullen worden benoemd. Zoo ja, wel= ken invloed zal die benoeming hebben op de bevordering van hun collega's, die boven hen op de ranglijst staan, tot assistent=resident=oude stijl?

De in verband met de bestuurshervorming noodzakelijk geworden wijziging in de bestaande ambtelijke regelingen en titulatuur, gaf enkelen leden aanleiding tot de volgende vragen en opmerkingen:

- Zijn de assistent=resident=nieuwe stijl hoofdamttenaren in den zin van Staatsblad 1925 No. 43?
- Hebben zij, naar de meening der Regeering, in de in= heemsche taal aanspraak op de betiteling met Kandjeng Toean?
- Welke zijn hunne politieele= en administrative bevoegd= heden?
- Welk essentieel verschil bestaat er tusschen een contro= leur B.B. 1ste klasse en een assistent=resident=nieuwe stijl?

Memorie van Antwoord.

§ 2. Bestuurshervorming. Het ligt in de bedoe= ling om de bestuurshervorming voor Oost= en Midden=Java zoo spoedig mogelijk in te voeren.

Zal het wellicht mogelijk blijken de administratieve hervor= ming met 1 Januari 1927 aldaar in te voeren, het moet in verband met den te verrichten omvangrijken voorarbeid voorhands uitgesloten worden geacht, dat de provinciën Oost= en Midden=Java op dien datum zullen kunnen worden ingesteld.

De instructie voor de Gouverneurs is te vinden in Staatsblad 1925 No. 508; de bevoegdheid tot vaststelling van instructiën voor de aan dezen ondergeschikte Europeesche gezagvoerende ambtenaren berust bij den Gouverneur.

Een nieuwe instructie voor de Regenten in het hervormd gebied is in overweging; de vaststelling van instructiën voor de districtshoofden in het hervormd gebied geschiedt eveneens door den Gouverneur. Tot dusver heeft die vaststelling nog niet plaats gehad. Er is geen bezwaar tegen de door den Gouverneur vast te stellen instructiën t. z. t. aan den Volks= raad over te leggen.

Voor zoover ten aanzien van Amboina de noodzakelijkheid tot wijziging van instructiën zal blijken, zal daartoe worden overgegaan.

Er zal worden overwogen of, en zoo ja hoe, de opening zoowel van den provencialen raad als van de regentschaps= raden met het noodige ceremonieel zal kunnen plaats hebben.

Ook de Regeering betreurt dat de in het verslag bedoelde vertrouwelijke mededeelingen t. a. v. de benoemde leden der regentschapsraden bij vergissing zijn gepubliceerd.

Wanneer de tegenwoordige residentie Amboina, vereenigd met de onderafdeeling Kisar van de residentie Timor, op 1 Januari 1926 tot gouvernement wordt verheven, zullen de aanwezige controleurs, voor zoover dezen wat betreft hun diensttijd en geschiktheid daarvoor in aanmerking komen, tot assistent=resident (nieuwe stijl) worden benoemd.

Deze benoeming zal geen invloed hebben op de bevordering van hun collega's, die boven hen op de ranglijst staan, tot assistent=resident (oude stijl).

- e. Welke vermeerdering van bevoegdheden brengt de benoeming van een controleur B.B. 1ste klasse tot assistent-resident-nieuwe stijl met zich mede, en welke motieven hebben de Regeering geleid tot vaststelling bij Staatsblad 1925 No. 404 van de formatie van het personeel op de kantoren van de assistent-residenten in het gewest West-Java?
- f. Zijn de betrekkingen van hoofddjaksa, djaksa, adjunct-hoofddjaksa, adjunct=djaksa, ondercollecteur, schrijver en hulpschrijver, o.m. bedoeld in het benoemingsreglement Bijblad No. 8167, v.z.v. deze betreffen het gewest West-Java, niet meer als gouvernementsbetrekking aan te merken en, zoo dit het geval mocht zijn, kunnen dan degenen, die deze betrekkingen bekleeden, overgegaan in gouvernements bestuursdienst?
- g. Wat zijn de vooruitzichten van de wedana's en assistent-wedana's, die bingemd zijn tot regentschapssecretaris? Worden deze ambtenaren definitief van de ranglijst van ambtenaren bij den Inlandsche bestuursdienst afgevoerd en op die van ambtenaren van den kantoordienst overgebracht? Zoo ja, in hoeverre is terugplaatsing van die ambtenaren bij den Inlandschen bestuursdienst mogelijk?
- h. Art. 31 alinea 2 van de Locale Raden=ordonnantie zegt: „Tenzij de raad op eigen kosten en de behoefte aan een vergaderzaal voorziet, wijst het hoofd van Gewestelijk Bestuur een landslokaal aan voor het houden van de vergaderingen”. Een dergelijk voorschrift vindt men niet in de ordonnantie voor de regentschapsraden. Alleen in de Memorie van Toelichting zegt de Regeering, dat zonder overwegende bezwaren de vergadering van den regentschapsraad in de pendopo van de regentswoning kan gehouden worden. Daartegen bestaan naar de meening van de hier aan het woord zijnde leden overwegende bezwaren, n.l.:
10. de pendopo is een open zaal, zonder deuren; daar kan dus geen vergadering met gesloten deuren plaats vinden (art. 39 alinea 2 van de regentschapsordonnantie);
  20. de pendopo is een deel van de woning, die door den eigenaar, het Gouvernement, aan den regent is verhuurd; bijgevolg heeft de regent als huurder het vrije genot, en mist de verhuurder de bevoegdheid hem de verplichting op te leggen om de openbare vergaderingen in een deel van het gehuurde gebouw te doen plaats vinden.
- i. Hoe denkt de Regeering de dienstverhouding tusschen de regenten en de assistent-resident-nieuwe stijl te regelen?
- Indertijd is van bestuurszijde verzocht een lijst te publiceren van de assistent-residenten (oude-stijl), die in kolom 4 van hun bezoldigingsschaal zijn gebracht. Dit zou niet noodig zijn, wanneer deze assistent-residenten werden onderscheiden in assistent-resident eerste en tweede klasse en de beide groepen in den Regeeringsalmanak werden opgenomen. Op deze wijze zou ook beter tusschen de assistent-residenten van den nieuwen en den ouden stijl verschil worden gemaakt. C.q. zou een soortgelijke onderscheiding ook kunnen worden ingevoerd voor de residenten (nieuwe stijl).

De kwestie van het al of niet hoofdamttenaarschap der assistent-residenten in verband met de instelling van het ambt van assistent-resident nieuwe stijl is in overweging.

Aangezien de Regeering het niet noodig acht voorschriften te geven nopens de betiteling van ambtenaren in de inheemsche talen, is er voor Haar geen aanleiding om zich speciaal uit te spreken over de vraag of de assistent-residenten (nieuwe stijl) in de inheemsche taal aanspraak hebben op betiteling met Kandjeng Toeang.

In het algemeen zijn de politioneel- en administratieve bevoegdheden van laatstbedoelde ambtenaren op een lijn te stellen met die van de controleurs, behoudens de algemeene verschuiving van bevoegdheden naar beneden; zoo kunnen bijv. de assistent-residenten (nieuwe stijl) voor een bepaald gedeelte eener afdeeling worden belast met de werkzaamheden en verrichtingen, welke in het Inlandsch reglement aan de hoofden der afdeelingen zijn opgedragen.

Behoudens het vorenstaande is er dan ook geen essentieel verschil tusschen een controleur B. B. (1ste klasse) en een assistent-resident (nieuwe stijl).

De vraag, welke vermeerdering van bevoegdheden de benoeming van een controleur B. B. 1ste klasse tot assistent-resident (nieuwe stijl) met zich medebrengt, vereischt in verband met het vorenstaande geen beantwoording meer.

Bij de vaststelling van de formatie van het personeel o.m. op de kantoren van de assistent-residenten in het gewest West-Java heeft de Regeering zich in hoofdzaak doen leiden door de gedachte, dat de verschillende kantoren in het hervormd gebied zoodanig geoutilleerd moeten zijn, dat er voldoende waarborgen zijn voor het welslagen van de bestuurs-hervorming.

De betrekkingen van hoofddjaksa, djaksa, adjunct-hoofddjaksa en adjunct=djaksa moeten, ook v. z. v. deze betreffen het gewest West-Java, voor de toepassing van het benoemingsreglement in Bijblad No. 8167 worden geacht te behooren tot den Inlandschen bestuursdienst.

Wat de ondercollecteurs betreft, deze ambtenaren moeten door hun overgaan naar het Departement van Financiën in het algemeen worden geacht geen deel meer uit te maken van den Inlandschen bestuursdienst, behoudens dat aan eventueel in dit opzicht verkregen aanspraken niet zal worden getornd.

Het ligt evenwel in de bedoeling om ook thans zooveel mogelijk tot ondercollecteur te benoemen de Inlandsche bestuursambtenaren, die daarvoor in aanmerking komen.

De schrijvers en hulpschrijvers in het hervormd gebied behooren tot het korps van den plaatselijken dienst der bestuurskantoren.

De betrekkingen van wedana en assistent-wedana 1ste klasse zijn gelijkstandig met die onderscheidenlijk van regentschapssecretaris der 1ste en der 2de klasse, terwijl wat hun bezoldigingsregeling aangaat worde verwezen naar Staatsblad 1925 No. 423. In het algemeen ligt het niet in de bedoeling om laatstbedoelde ambtenaren, voor zoover zij afkomstig zijn van den Inlandschen bestuursdienst en daarvoor nog geschikt worden geacht, definitief van de ranglijst van ambtenaren bij laatstbedoelden dienst af te voeren.

De conclusie dat in een pendopo, zijnde een open zaal, geen „vergadering met gesloten deuren” kan plaats vinden, meent de Regeering niet te kunnen onderschrijven.

De tusschen aanhalingsteekens geplaatste woorden moeten uiteraard niet letterlijk worden opgevat; naar den geest van de bepalingen moet een vergadering, waarbij maatregelen genomen zijn dat geen onbevoegden haar kunnen bijwonen, als een vergadering met gesloten deuren worden aangemerkt.

De zienswijze dat de pendopo van de regentswoning aan den regent is verhuurd en dat deze als huurder daarvan het vrije genot heeft is minder juist; bij de classificatie van bedoelde woningen blijft de pendopo steeds buiten beschouwing, zoodat de regent moet worden geacht daarvoor geen huur te betalen; voorts is de pendopo speciaal bestemd voor koempoelans en vergaderingen.

Een en ander neemt niet weg, dat het in de bedoeling van de Regeering ligt om als regel bij het regentschapskantoor te rekenen op een vergaderzaal, evenals geschiedt bij de inrichting van het regentschapkantoor te Bätavia.

Alleen de bezuinigingsnoodzaak heeft der Regeering er voorhands van weerhouden op gelijke wijze te handelen ten aanzien van de andere hier bedoelde regentschapkantoren.

Een speciale regeling van de dienstverhouding tusschen de regenten en de assistent-residenten (nieuwe stijl) komt niet noodig voor; die verhouding zal ongeveer dezelfde zijn als tusschen de regenten en de controleurs in het niet-hervormd gebied.

Het ligt in de bedoeling in den Regeeringsalmanak 1926 in de ranglijst achter te namen van de volgens kolom IV bezoldigde assistent-residenten daarvan melding te maken, terwijl mede in ranglijsten van de volgens de kolommen II en III bezoldigde ambtenaren tot uitdrukking zal komen of de betrokkenen al dan niet in het hervormd gebied dienen. De residenten nieuwe stijl hebben geen ranglijst.

§ 3. Bestuur. Daar niemand verantwoordelijk gesteld kan worden voor zaken waarmede hij geen bemoeienis heeft, zou het geen zin hebben het Inlandsch bestuur op de hoofdplaatsen, waar het zich — wegens de aanwezigheid van een modern georganiseerd politiecorps — de uitoefening der politie thans niet meer opgedragen ziet, daarvoor verantwoordelijk te stellen, zoodat van ontheffing van die verantwoordelijkheid geen sprake te zijn.

Indien met de gestelde vraag wordt bedoeld om te vernemen of de z.g. ontvoogding algemeen (d.i. in alle regentschappen van West-Java) zal worden toegepast, dan kan geantwoord worden dat de maatregelen voor zoodanige toepassing in voorbereiding zijn.

De Regeering is erkentelijk voor de woorden van waardeering, door eenige leden uitgesproken naar aanleiding van Haar besluit betreffende ontvoogding in de Minahasa door overdracht van bevoegdheden aan Inlandsch bestuur en locale raden.

Uit den aard der zaak zal aan de districtshoofden het personeel worden toegevoegd, dat voor de uitvoering van hun taak noodig zal blijken te zijn.

De Inlandsche gemeente=ordonnantie voor de Minahasa is nog bij den Resident van Menado in behandeling.

§ 3. Inlandsch bestuur. Het werd door enkele leden wenschelijk geacht, op de hoofdplaatsen, waar een modern georganiseerd politiecorps bestaat, het betrokken Inlandsch bestuur te ontheffen van de verantwoordelijkheid op politioneel gebied.

Gaarne zou men vernemen, in welk stadium thans de plannen tot invoering van een algemeene ontvoogding van de regentschappen in West-Java verkeerden.

Door sommige leden werd waardeering uitgesproken voor het besluit der Regeering om een proef te nemen met de ontvoogding met de Minahasa door overdracht van bevoegdheden aan Inlandsch bestuur en locale raden. In het belang van het welslagen zal echter — zoo meenden deze leden — nog aan verschillende punten aandacht moeten worden geschonken. Het zal noodig zijn aan de districtshoofden behoorlijk schrijverspersoneel toe te voegen, zoodat zij niet meer zooals thans aan de schrijftafel gebonden zullen zijn. Ook dient hun een mantri=politie of adjunct=djaksa te worden terzijde gesteld.

Met leedwezen was vernomen, dat het voorstel om de daarvoor in aanmerking komende Inlandsche bestuursambtenaren in de buitengewesten in bezoldiging gelijk te stellen met hunne collega's op Java door het Opperbestuur in het algemeen is afgewezen met een beroep op de eenvoudiger bestuursvorming in de buitengewesten. Naar betoogd werd, gaat dit beroep bv. voor de Minahasa geenszins op.

Ook voor sommige deelen van Sumatra kwam gelijkstelling wenschelijk voor.

Verschillende leden drongen er daarom op aan, de gelijkstelling voor de daartoe in aanmerking komende streken der buitengewesten nogmaals in overweging te nemen. Zij wezen er nog op, dat in sommige van die streken de opleiding der Inlandsche bestuursambtenaren bij die van Java niet achterstaat.

De aandacht was getrokken door het optreden van den controleur van Toerèn, die een partij koffie, aangetroffen bij personen, niet in het bezit van een licentie voor koffieplukken, zonder vorm van proces naar de onderneming Soembernanas zou hebben laten overbrengen en later, toen hierover klachten inkwamen, zou hebben laten weten, dat de koffie kon worden teruggehaald tegen vergoeding van de gemaakte transportkosten. Gevraagd werd of een en ander inderdaad is geschied en zoo ja, of deze handelwijze door de Regeering wordt goedgekeurd.

Voorts werd gevraagd of juist is het bericht in de Kema-djoean van 31 October jl. (ontleend aan de Hindia Baroe), dat vijvers der bevolking in negri Rao ondanks verzet van een deel der belanghebbenden door den controleur werden drooggelegd en dat daardoor onrechtmatig een aanzienlijke schade aan de bezitters is toegebracht.

Opnieuw werd door meerdere leden gewezen op de wenschelijkheid om voor sommige regenten de gelegenheid te openen, een buitenlandsch verlof te verkrijgen ter verruiming van hun kennis en inzicht betreffende verschillende aan hun zorg toevertrouwde aangelegenheden.

Van andere zijde werd betoogd, dat het nuttig zou zijn, aan Inlandsche bestuursambtenaren in de buitengewesten studieverloven naar Java te verlenen.

Gaarne zou men vernemen hoe het staat met de voorgenomen pensioenregeling voor Europeesche en Inlandsche landschapsambtenaren.

Aangedrongen werd op spoedige definitieve regeling van de positie der assistent-wedana's in Pasoeroean, aangezien de langdurige onzekerheid omtrent hunne inpassing in de bezoldigingsschalen voor hen groote bezwaren met zich brengt.

Gaarne zou men voornemen, hoe de voorpraktijk van districts- en onderdistrictshoofden in de buitengewesten wordt berekend.

Gevraagd werd of het B.B. wel is geraadpleegd over de uitgifte van houtaankapconcessies aan straat Poeloe Laoet; naar was vernomen is het gevaar niet denkbeeldig, dat de belangen der Inlandsche bevolking hier in het gedrang komen.

De beantwoording van de vraag betreffende de splitsing van het Residentschap van Menado en het voorzitterschap van den Minahasaraad is opgenomen aan het van § 1, Decentralisatie dezer Memorie.

Het voorstel om de daarvoor in aanmerking komende Inlandsche bestuursambtenaren in de Buitengewesten in bezoldiging gelijk te stellen met hunne collega's op Java is afgewezen (zie Handelingen Volksraad, 1e gewone zitting 1925 blz. 467 — kolom a; en Kamerstukken 1925/1926 bijlage 4 No. 8, blz. 26) op grond van de ongelijkheid in werkkring, namelijk het verschil in intensiviteit van het Inlandsch bestuur en het verschil in economische en maatschappelijke verhoudingen.

Er bestaat voor de Regeering geen aanleiding haar ingenomen, wel overwogen standpunt te herzien.

Omtrent het in het afdeelsverslag medegedeelde aangaande het optreden van den controleur van Toeren, zijn inlichtingen gevraagd aan den Resident van Pasoeroean. Over deze aangelegenheid zal den Volksraad nader bericht worden gezonden.

Nopens het bericht in de Kema-djoean van 31 October jl. (ontleend aan de Hindia Baroe), dat vijvers der bevolking in negri Rao ondanks verzet van een deel der belanghebbenden door den controleur werden drooggelegd en dat daardoor onrechtmatig een aanzienlijke schade aan de bezitters is toegebracht, zullen inlichtingen worden ingewonnen bij het betrokken gewestelijk bestuurshoofd. Tzt. zal den Volksraad ter zake worden bericht.

Hetzelfde kan worden toegezegd ten aanzien van de genoemde gevallen, waarin van bestuurswege niet genoeg voorzichtigheid zou zijn betracht bij het opleggen van preventieve hechtenis.

Wat de door meerdere leden geuite wenschelijkheid betreft om buitenlandsche verloven aan Regenten te verlenen moet de Regeering, na het voorkomende in de Memorie van Antwoord, Bijl. Hand. Volksraad, 1ste gewone zitting 1925, Ond. 1 — Afd. IV — stuk 7, blz. 5, zich bepalen tot de mededeeling dat de daarbij bedoelde herziening van het buitenlandsch verofsreglement ook thans nog in behandeling is.

Naast de bestaande mogelijkheid tot aanwijzing van Inlandsche ambtenaren voor het volgen van de lessen aan de Bestuurschool te Batavia, is in het algemeen in de Buitengewesten de behoefte om studieverloven naar Java te verlenen nog niet gebleken.

In de vergadering van den Volksraad van 17 Juni van dit jaar werd door den Regeeringsgemachtigde voor Financiën medegedeeld (Handelingen blz. 132, 2de kolom), dat de vraag of voor Europeesche ambtenaren in dienst van zelfbesturende landschappen een pensioenregeling in het leven ware te roepen reeds de aandacht van de Regeering had.

Omtrent deze vraag is nog geen beslissing genomen. De kwestie is nog bij het Departement van B. B. in voorbehandeling.

Aangaande de assistent-wedana's, op wier spoedige definitieve positierregeling werd aangedrongen, zij medegedeeld, dat door

§ 4. Politie. Er werd door eenige leden aangedrongen op verwapening van dat gedeelte der veldpolitie op Java en Madoera, hetwelk met het Beaumont-geweer — onvoldoende — is uitgerust. Zij zouden gaarne vernemen of — en zoo ja, welke — bezwaren hiertegen thans nog bestaan (2de gewone zitting 1924, Ond. 1 — Afd. IV: st. 3, blz. 6).

Andere leden meenden, dat de bepleite verwapening gevaren zou kunnen opleveren door de h.i. geringe geoefendheid van de veldpolitie in het gebruik van vuurwapens, terwijl weer anderen, daarbij nog wijzend op de hoge kosten, welke aan de verwapening verbonden zijn, betoogden, dat op Java en Madoera wapening met de repeteer-karabijn onnoodig voorkomt, daar de „man-stopping-power“ van het Beaumont-geweer veel grooter is dan die der Männlicher-karabijn en, mocht snelvuur noodig zijn, militaire hulp steeds dicht bij de hand is.

Betoogd werd, dat het goed is, bij de aanstelling van Europeesch politie-personeel strenge selectie toe te passen, aangezien herhaaldelijk blijkt, dat het den ambtenaren aan de noodige beschaving en tact in den omgang met het publiek ontbreekt.

Gevraagd werd of het niet wenschelijk zou zijn om in steden, waar vrij veel Inlandsch bestuurspersoneel bij de politie is ingedeeld, deze ambtenaren onder een wedana van politie te stellen.

Een der leden zou gaarne vernemen op grond van welke overwegingen het ontslag van den bij het Bataviaasch politie-

het Departement van Binnenlandsch Bestuur nog overleg wordt gepleegd met de gewestelijke bestuurshoofden over het juiste aantal dezer onderdistrictshoofden, dat als onderdistrictshoofd 1ste klasse behoort te worden ingepast.

Zoodra betreffende een gewest overeenstemming is verkregen, kan aan de hand van de dienststaten van de betrokkenen hun wedde definitief worden vastgesteld.

Verwacht mag dus worden dat dit na niet al te langen tijd zal geschieden, waarbij in aanmerking moet worden genomen, dat bedoelde onderdistrictshoofden slechts een deel uitmaken van de ongeveer 50.000 landsdienaren, wier definitieve inpassing in de BBL 1925 door dit Departement moet worden bewerkstelligd.

Voor die districts- en onderdistrictshoofden in de buitengewesten, die volgens de AC-schaal worden bezoldigd, wordt geen voorpraktijk in rekening gebracht, aangezien in de daar vastgestelde aanvangssalarissen de voorpraktijk reeds is verdisconteerd.

Voor de in de A 24 schaal ingepasten wordt in overeenstemming met de in de AC-schaal toegekende wedden de voorpraktijk medegeteld voor 2 jaren in kolom Ia, voor 5 jaren in kolom IIa en voor 11 jaren in kolom IIIa.

Hierop bestaat één uitzondering voor de Minahassa, waar in verband met de bijzondere wedderegeling in de AC-schaal de voorpraktijk der onderdistrictshoofden voor de kolommen Ia en IIa van schaal A 24 op 4 jaar is gefixeerd.

De uitgifte van een concessie tot exploitatie van bosschen behoort tot den werkkring van het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel. De in het Afdeelvingsverslag bedoelde concessie van evenbedoeld karakter is verleend bij besluit van het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur. De belangen der Inlandsche bevolking zijn daarbij door bijzondere voorwaarden veilig gesteld.

§ 4. Politie. Afscheiden van de hoge kosten verbonden aan een eventuele verwapening met de repeteer-karabijn M. 95 van een deel der veldpolitie op Java, is de Regeering van oordeel dat de bestaande uitrusting van bedoelde veldpolitie, gelet op haar taak als zoodanig, voldoende en de noodzaak om over te gaan tot de door eenige leden wenschelijk geachte verwapening niet aanwezig is.

De verzekering kan worden gegeven, dat aanneming van Europeesche politiepersoneel alleen geschiedt, nadat omtrent de gegadigden nauwkeurig inlichtingen zijn ingewonnen.

In de gevallen dat desondanks politiebeambten blijken geven van gemis van beschaving en tact wordt correctief opgetreden en heeft zoo noodig verwijdering uit den politiedienst wegens ongeschiktheid plaats.

Tegenover de gevallen, dat politiebeambten incorrect optreden, staan ook de gevallen van ongemotiveerde onheusché behandeling door het publiek, dat maar al te vaak in de politie slechts ziet den bekeurder en niet den handhaver van openbare orde in het algemeen.

In de steden waar vrij veel Inlandsch bestuurspersoneel — blijkbaar worden hier bedoeld mantri's politie — bij de politie is ingedeeld, zijn reeds een wedana en/of één of meer assistent-wedana's bij de politie te werk gesteld, onder wier leiding — behoudens het oppertoezicht van den plaatselijken politiechef — zij hun werk te verrichten.

schandaal betrokken K. niet eervol is verleend, nu niet be-
wezen is, dat deze inderdaad daarbij betrokken is geweest.

Wederom werden klachten geuit over ruw optreden der
politie. De hier aan het woord zijnde leden hadden verno-
men, dat het is voorgekomen, dat iemand onder verdenking
van heling van gestolen goederen geboeid naar het politie-
bureau is opgebracht.

Mede werd gewezen op een bericht in de Hindia Baroe
van 4 November jl. over hardhandig optreden van de
politie bij gelegenheid van de S. I.-zaak in de Djampang-
Aangedrongen werd op het tegengaan van dergelijke excessen.

Een der leden verzocht de bevoegdheid van de politie in
de beide negorijen, welke binnen het ressort der onderafdee-
lingshoofdplaats Saparoea zijn gelegen, af te bakenen.

Ofschoon geen voldoende bewijsmateriaal voor een straf-
rechtelijke vervolging werd verkregen ten opzichte van, K.
wat betreft zijn aandeel in het z.g. Bataviaasch politieschandaal,
zijn bij het ter zake ingesteld onderzoek voldoende feiten
komen vast te staan, die een ontslag zonder de vermelding
„eervol” volkomen wettigen.

Dat een arrestant, verdacht van misdrijf, geboeid naar een
politiebureau wordt gebracht, is niets bijzonders; een dergelijke
maatregel wordt meermalen toegepast te voorkoming van
ontvluchting van den verdachte, indien daarvoor gevreesd
wordt.

Zonder nadere gegevens kan het in het Afdeelingsverslag
bedoelde feit op zichzelf dan ook niet beschouwd worden
als een bewijs van ruw optreden der politie.

Naar aanleiding van de klachten omtrent hardhandig op-
treden van de politie bij het onderzoek van de S. I. zaak in
het Soekaboemische zal een onderzoek door een rechterlijk
ambtenaar plaats hebben. Dit onderzoek moet dus worden
afgewacht alvorens een oordeel ter zake kan worden uitge-
sproken.

Het is niet duidelijk wat met de vraag van een der leden,
betreffende afbakening van de bevoegdheid der politie in een
tweetal negorijen der onderafdeeling Saparoea, bedoeld wordt,
zoodat het niet wel mogelijk is hierop een bevredigend ant-
woord te geven.

STAAT DE ADEL OP JAVA NOG STEEDS AAN DE SPITS VAN HET VOLK?

DOOR

Dr. H. G. HEIJTING.

(Vervolg).

De O. I. Compagnie ging met de regenten aangesteld
in het rechtstreeks door haar beheerd gebied een acte
van verband aan, versterkte het beginsel van erfopvol-
ging en zocht bij hen een tegenwicht tegenover de macht
der Mataramsche vorsten, met het gunstige gevolg dat
gedurende meer dan een eeuw rust en onderwerping
zonder geweld werden verkregen; doch Daendels
bracht daarin wijziging, voorzag de regenten van een
acte van aanstelling, beschouwde hen als koningsdienaren,
niet langer als erfelijke volkshoofden, evenwel zonder
hen finantieel te benadeelen, een en ander alleen om hen
duidelijk ondergeschikt en meer dienstbaar te maken aan
de oogmerken van het Gouvernement. Raffles ging in
die verkeerde richting nog een stap verder, immers bij
de tusschen 1811 en 1816 ingevoerde hervormingen werd
den regenten alle bemoeienis met de grondbelasting en
andere heffingen ontnomen en bleven zij slechts politie-
ambtenaren; daardoor werd hun gezag ondermijnd, waar-
tegen trouwens de Algemeene Secretaris en Generaal
Gillespie, de opperbevelhebber van het Britsche leger,
zich in een memorie hebben verzet, wat het Hof van

bewindhebbers aanleiding gaf de bewuste maatregelen
van Raffles af te keuren en deze zelf blijkt later zijne
fout te hebben ingezien want in zijne History of Java
schreef hij dat op de oude gebruiken van Java niemand,
zelfs niet de Soesoehoenan ongestraft inbreukkon maken.

De hervormingen in het stelsel van bestuur aange-
vangen door Raffles werden voortgezet onder het her-
stelde Nederlandsch gezag (1816—1820) en toen daarbij
de invloed der regenten en andere Javaansche hoofden
op zijde geschoven moest worden om plaats te maken
voor diepergaande bemoeiingen der Europeesche amb-
tenaren ontstond er ontevredenheid in zoodanige mate
dat in 1819 de Gouverneur-Generaal Van der Capellen
op zijne reis over Java de nadeelige gevolgen daarvan
alom kon constateeren, zoodat die bewindsman het nood-
zakelijk oordeelde bij *Stbl.* 1820 no. 22 het Reglement
op de verplichtingen, titels en rangen der regenten op het
eiland Java vast te stellen en waarvan de toelichting,
vervat in een schrijven aan den Minister van Koloniën¹⁾
m.i. een merkwaardig en knap stuk moet heeten, waarin

1) S. van Deventer. Landelijk stelsel, deel II, blz. 55.

omtrent het stelsel van bestuur over een Oostersch volk door het Westersch gezag een richtsnoer wordt aangeduid dat niet alleen toen zoo juist gekozen bleek, doch ook thans en zoolang de Nederlandsche Staat voogd zal blijven over Indonesië, de grondstelling zal moeten blijven.

In dien brief dan deelde Van der Capellen mede dat de meeste residenten een verkeerd voor 's Lands belang hoogst schadelijk begrip hadden omtrent den voet waarop de regenten behandeld en het oogpunt waaruit zij beschouwd moesten worden. Die gewestelijke bestuurders bejegenden meerendeels de regenten met minachting en sloten hen van alle aandeel aan de regeering uit, zoodat de Europeesche ambtenaren hen als overtollig beschouwden. „Indien er geen regenten hadden bestaan en bovendien de Inlandsche bevolking een grootere geschiktheid had bezeten om rechtstreeks door het Europeesch gezag tot die verplichtingen te worden gehouden welke men van haar vordert”, schreef Van der Capellen, „zou het een punt van overweging kunnen geweest zijn om Java zonder inlandsche regenten te besturen, doch onder de bestaande omstandigheden brengen het politiek en finantieel belang van het Gouvernement in gelijke mate mede om die eenmaal bestaande klasse onder de bevolking, welker groote invloed over den gemeenen man niet twijfelachtig is, door uiterlijke teekenen van onderscheiding en door het toelaten tot zoodanige gedeelten van het inwendig bestuur als zonder gevaar voor de thans bestaande orde van zaken geschieden kan, langzamerhand met die inrichtingen te bevredigen en hen aan het gouvernement te verbinden.” En verder: „Immers die krachtige en geëerbiedigde invloed (nl. der regenten en hoofden) die met een enkel woord en zonder de oefening van geweld, duizenden van onderdanen naar gelang der omstandigheden, in beweging stelt of in hun loop stuit, en aan hun arbeid de richting geeft die het algemeen belang vordert, wordt niet verkregen en onderhouden dan door een volmaakte overeenkomst van taal, godsdienst, kleur, zeden en gewoonten en zij schijnt dan ook nimmer het uitsluitende deel te kunnen worden van den Europeeschen ambtenaar, die geroepen is om een distrikt te besturen waaraan hij niet kan gezegd worden door eenigen anderen band dan dien door zijne tijdelijke benoeming gehecht te zijn.” Voorts: „ofschoon ook soms de Europeesche ambtenaar het middel is om den Javaan tegen onderdrukkingen zijner hoofden te beschermen, ziet hij in hem steeds den geheel van hem verschillenden vreemdeling en terwijl een geheele verscheidenheid van alles wat naar elks begrippen het criterium van betamelijkheid en zedelijke volmaaktheid is, een onoverwinnelijke scheidsmuur opwerpt tusschen Europeaan en Javaan werkt alles mede om aan den inlandschen regent in weerwil der knevelarijen, die hij zich

„soms veroorlooft, het behoud gemakkelijk te maken van den onbepaalden invloed welke de voorouderlijk instellingen van Java tot het erfdeel der Grooten heeft doen worden. Door dien invloed gesterkt werd het Europeesche gezag, toen het afgescheiden was van de bronnen van welke zijne fysieke krachten voedsel moesten ontleven en daardoor in effekte bijna tot een staat van volslagen machteloosheid was vervallen, niet alleen in staat gesteld om de rust op het eiland te bewaren maar zelfs om aan de inlandsche bevolking verplichtingen op te leggen die elk ander volk tot wanhoop en opstand zouden hebben gedreven”. Ook nog dit: „al deze onheilen zouden de gevolgen hebben kunnen worden van het aanwezen van ontevreden en vernederde inlandsche hoofden, beroofd van de magt om het goede te doen doch door hunne uitgebreide betrekkingen in staat om bij een onverhoopte storing der rust alle pogingen tot bevrediging op een geheime maar krachtige wijze tegen te werken.”

Wijders schreef genoemde Staatsman dat allerlei maatregelen achtereenvolgens door Daendels, Raffles en Kommissarissen-Generaal genomen, in het belang van een beter finantieel beheer, de regenten met ongerustheid omtrent hun toekomstig lot hadden vervuld en achtte hij daarom eenige voorzieningen noodzakelijk „om aan den eenen kant te zorgen dat de regenten niet door eene herstelling van het vorige onbepaalde gezag de middelen in handen kregen om de geringe ingezetenen ongestraft te kwellen of om de nieuwe orde van zaken vooral ten aanzien van de finantieele administratie te ondermijnen maar om hen ook aan den anderen kant dien gepasten invloed onder het toezigt van het Europeesch bestuur te doen behouden waardoor in buitengewone omstandigheden de bevolking zonder moeite tot rust en onderwerping en tot gehoorzaamheid aan 's gouvernements bevelen kon worden gehouden”.

Ziedaar in goed verstaanbare taal, getuigend van een zeldzaam klaren kijk op ingewikkelde verhoudingen, en diep verborgen stemmingen van natuur-menschen, van een onbevagen eerlijk oordeel over de deugden en gebreken van regenten, het standpunt aangegeven dat laten menigmaal zoo juist gekozen bleek. O.i. behoort Van der Cappelen's brief van 9 Mei 1820 in het archief van ieder Europeesch bestuursambtenaar op Java, een eereplaats in te nemen en vooral — in de praktijk — steeds herlezen te worden bij twijfel omtrent de tegenover Javaanschen hoofden aan te nemen houding.

De gave van een helder inzicht kan bezwaarlijk aan Baron Van der Cappelen ontzegd worden als wij daar tegenover constateeren dat bv. de Britsch-Indische onderkoning Lord Dalhousie, ongeveer 30 jaren later het vorstendom placht in te lijven zoodra een vorst overleed zonder opvolger na te laten, terwijl de vooraf gebrui-

kelijke adoptie werd verboden. Eerst zijn vervanger Lord Canning waarborgde den vorsten weder hunne rechten en waardigheden en stond opnieuw adoptie toe en de bekende muiterij (1857) was noodig om den Britten de overtuiging bij te brengen dat het gezag der inlandsche vorsten moest worden hooggehouden ¹⁾.

Wat het vorengenoemd Reglement van 1820 betreft, kan hier volstaan worden met de aanhaling daaruit van enkele voorschriften bv. dat de regenten die de eerste personen zijn onder de inlandsche bevolking in hunne regentschappen, staan onder de onmiddellijke bevelen van den resident, wiens vertrouwde raadslieden zij zijn in zaken welke het inlandsche bestuur aangaan en die hen als zijn jongere broeders zal behandelen; dat de regenten zullen voefen de titels van Radèn Adhipati, Radèn Toemenggoeng of Radèn (Mas) Ingebei, welke laatste titel echter verviel bij *Stbl.* 1824 No. 3; dat het gevolg voor de twee eerstgenoemden zal bestaan uit 34 en 27 personen; dat de regenten van alle militaire wachten en posten eerbewijzingen moeten ontvangen, de Adhipati die voor een luitenant-kolonel, de Toemenggoeng die voor een majoor voorgeschreven, dat zij bij publieke feesten en maaltijden volgens hun rang zitting zullen nemen in de nabijheid van den resident en van de hoge ambtenaren daarbij tegenwoordig. Verder werd in dat Reglement omschreven welke zonnescermen die regenten en hunne vrouwen en nabestaanden mochten voeren, terwijl—wat verband houdt met het gewicht door inlanders toegekend aan het gebruik daarvan gemaakt—tevens bepaald werd dat niemand, niet-gerechtigd, die staatsie of dat zonnescerm mocht voeren op poene van gevangenis- of zelfs lijfstraf.

Opgemerkt moet worden dat hoezeer Van der Capelen de bedoeling ook had het aanzien der regenten te verhoogen hij toch niet de erfelijkheid dier functie heeft bepleit, een aangelegenheid die eerst later aan de orde zou komen.

Als supplement van vaak genoemd Reglement (1820) is bij *Stbl.* 1824 No. 13 een reglement afgekondigd op de titels, rangen, staatsie en het gevolg van inlandsche ambtenaren op Java aan de regenten ondergeschikt zijnde, waarin o.m. bepaald is, dat titels welke een aanzienlijke geboorte of afkomst aanduiden door niemand aangenomen of gevoerd mogen worden tenzij daartoe gerechtigd volgens de Javaansche instellingen en herkomsten of daartoe gemachtigd door den gouverneur-generaal; dat bij de aanstelling of bevordering van een ambtenaar tevens diens naam door den gouverneur-generaal zal bepaald worden, welken niet mag veranderd worden zonder zijne vergunning; dat een inlandsch hoofd of ambtenaar door wan-gedrag uit zijne betrekking ontslagen, zijn naam en titel

¹⁾ Dr. E. Moresco. Koloniale stelsels, deel II, Britsche Koloniën.

verliest. Verder zijn in dat reglement de staatsie, het gevolg en de aard der zonnescermen der onderscheiden hoofden en ambtenaren vastgesteld (later herhaald gewijzigd of aangevuld) en alweder op het onbevoegd voeren van de uiterlijke teekenen der waardigheid de straffen bedreigd hierboven reeds aangeduid in het reglement voor de regenten, en is ten slotte de gouverneur-generaal gemachtigd om in bijzondere gevallen aan regenten, ook aan mindere inlandsche hoofden of ambtenaren dan wel directe afstammelingen van vorstelijke huizen of die aan deze anderszins nauw vermaagschapt zijn en door hun gedrag zich deze onderscheiding waardig maken, dan wel aan regenten en anderen die door uitstekende verdiensten zich kenmerken, het voeren van het gele zonnescerm toe te staan. Zooals bekend is heeft deze laatste onderscheiding een beteekenis van hooge waarde in het oog van den inlander.

Hoewel niet in het onderwerpelijk reglement voorkomend, moet hier toch volledigheidshalve aangeteekend dat door de Regeering wel eens den titel van Pangéran (prins) wordt verleend aan zeer verdienstelijke regenten na langdurigen dienst.

Hierboven is reeds aangestipt dat in het Reglement van 1820 het erfelijkheidsbeginsel voor de regenten niet is vastgelegd, doch het schijnt, sedert 1820 evenals vooraf onder de O. I. Compagnie, wel weder regel te zijn geworden—zooveel mogelijk—die erfelijkheid in het geslacht van den regent te betrachten. In ieder geval was tot de regenten duidelijk het besef doorgedrongen dat de Indische Regeering opnieuw ernstig rekening was gaan houden met hunne belangen waarvan als het directe gevolg aangenomen kan worden het feit dat gedurende den opstand van Diponegoro, vele regenten der gouvernements-provinciën talrijke bewijzen van trouw en gehechtheid aan het Nederlandsch gezag gaven, bv. is geboekstaafd dat de regent van Koetoardjo, Radèn Adipati Notonagoro op een voor het Nederlandsch gezag kritiek tijdstip, zijn gezin en vermogen verliet om kolonel Cleerens bij te staan en naar Kedoe te volgen en toen de gouverneur-generaal Van den Bosch in 1829, dus vóór het einde van den opstand naar Java vertrok o. m. met de opdracht om te onderzoeken of de invloed der hoofden genoegzaam werd benut voor het bewaren der rust, vond die Staatsman daarin aanleiding om in 1830 reeds den regenten stelliger toezeggingen te doen omtrent de erfopvolging, als belooning voor de door hen bewezen trouw gedurende den opstand van Diponegoro. Later tot Minister van Koloniën benoemd verklaarde Van den Bosch aan den Koning: „Ik heb allerwege aan de regenten doen „verzekeren dat zij in het bezit hunner vroegere prerogatieven zouden worden hersteld en de stelligste voorschriften ter zake bij mijn aftreding achtergelaten. De „heer Baud heeft zich stipt daaraan gehouden en daaraan

„is te danken geweest dat de rust spoedig werd hersteld „en daarna gehandhaafd.”

In 1830 bij het inrichten der vier nieuwe gewesten Madoen, Kediri, Bagelen en Banjoemas werd aan de regenten aldaar dezelfde belofte van erfelijkheid gedaan en deze weder herhaald door Van den Bosch bij de invoering der verplichte cultures. In 1834 is dezelfde toezegging nogmaals bevestigd door den gouverneur-generaal Baud.

Hoe duidelijk ook de schepper van het cultuurstelsel zelf zijn standpunt ter zake had geformuleerd, toch bleek de omstandigheid dat het belang der Europeesche cultures dikwerf het onmiddellijk toezicht ook van de Europeesche ambtenaren vorderde, meermalen aanleiding er toe te geven dat het vertrouwen van den resident werd gewonnen ten koste van het gezag der regenten, die dan slechts voor de leus of in het geheel niet geraadpleegd werden ¹⁾. In 1836—1839 en 1841 werd telkens het Indisch bestuur van uit het moederland aanbevolen de regenten met onderscheiding en welwillendheid te behandelen. Desniettegenstaande is het erfelijkheidsbeginsel niet opgenomen in het regeerings-reglement van 1836, vermoedelijk omdat het toen in de praktijk zonder tegenstand kon toegepast worden, en eerst later, in de drukpers en van af 1848 ook in de Tweede Kamer, de regenten en hoofden in het algemeen meermalen openlijk in ongunstigen zin werden besproken, zoodat terecht door den Minister van Koloniën in 1851 de wenschelijkheid is ingezien om bij de herziening van het regeerings-reglement de erfopvolging aan de orde te brengen.

In het 1e ontwerp (1851) luidde art. 60 „Op den voet „en onder het hooger Europeesch toezicht bij algemeene „of bijzondere instructiën bepaald, wordt elk regentschap „bestuurd, door een inlandsch regent onder zoodanigen „ambtstitel als 's Lands gebruik medebrengt. Behoudens „de voorwaarden van bekwaamheid, ijver, eerlijkheid en „trouw wordt ten aanzien der regenten het beginsel van „erfelijkheid in de mannelijke lijn gehandhaafd, om ge- „wigtige redenen kan daarvan worden afgeweken.”

De toelichtende memorie zegt dat het beginsel van erfopvolging door de O. I. Compagnie is aangenomen en daarop verder het zegel is gedrukt door een praktijk van 1½ eeuw, terwijl daarvan later slechts gedurende het Engelsch tusschenbestuur en eenige jaren van het hersteld Nederlandsch gezag afgeweken werd, zoodat de opneming van de voorwaardelijke erfelijkheid in het regeerings-reglement slechts de bevestiging was van het bestaande.

In het voorloopig verslag leest men het volgende. Of- schoon de groote meerderheid der leden het goedkeurde de inlandsche bevolking te laten onder het gezag dier

eigen hoofden, hadden enkelen er bezwaar tegen dat elk regentschap door een regent zou worden bestuurd omdat zij aan de inlandsche grooten niet een bepaald *recht* op deelneming aan het bestuur wilden toekennen. De regenten hebben niet zooveel invloed als menigeen vermoedt — aldus meenden die Kamerleden — zij zijn lang niet allen van voortreffelijken bloede en voorzover dat het geval is, zooals in de Vorstenlanden, hebben zij toch hun invloed door knevelarij verloren. Wij moeten niet doen zooals de O. I. Compagnie, een steun zoeken bij de regenten tegen de inlandsche vorsten, maar wij moeten steun zoeken bij het volk tegen de regenten die steeds hebben gekneveld. Vele leden twijfelden aan het nut van de erfelijkheid der regenten=betrekking, die zij ook onnoodig achtten omdat de regenten ambtenaren waren die verplaatsbaar moesten wezen. Men moet ze beschouwen — meenden deze leden — als tusschenpersonen die de Regeering noodig heeft, maar wier belangen strijden met die van het volk. Bovendien is de erfelijkheid geen overoud in de volksbegrippen geworteld recht. De Regeering kan bij vacature den naasten bloedverwant kiezen tot regent, maar men moet hem geen recht daarop geven. Andere leden hadden een andere opvatting, zij erkenden wel dat vroeger onder het Javaansch vorstenbestuur de benoeming van regenten afhing van 's vorsten luim doch de O. I. Compagnie had de erfelijkheid in zwang gebracht en dat was daarna zoo gebleven met uitzondering van een tiental jaren (1811—1820) waarna Van der Capellen het beginsel weder recht deed wedervaren en het verder in toepassing bleef met het gunstige gevolg dat de regenten het Gouvernement loyaal steunden gedurende den 5-jarigen oorlog (1825—1830) en later hunne onmisbare medewerking verleenden bij de invoering van het cultuurstelsel, toen de gouverneur-generaal Van den Bosch en zijn opvolger uit 's Konings naam de stellige verzekering gaf dat het aloude stelsel zou worden gehandhaafd als belooning voor de sedert 1825 bewezen trouwe diensten. Verder meenden diezelfde leden dat vele regenten verwant waren aan lagere hoofden en daardoor ook invloed op de bevolking uitoefenden, wat onmogelijk voor de Europeesche ambtenaren bereikbaar zou kunnen worden. Men ontkende niet dat enkele regenten zich misdragen hadden doch in den laatsten tijd viel verbetering waar te nemen en daarom was ook eerst toen sprake gekomen van de opname der erfelijkheid in het regeerings-reglement; ook was het noodig geworden de vroegere verzekering door Van den Bosch en Baud gegeven nader te versterken omdat in den laatsten tijd regenten en hoofden in het openbaar aanvallen hadden te verduren.

In het 2e ontwerp (1853) luidde art. 65: „In elk re- „gentschap wordt onder zoodanige ambtstitel als de in- „landsche gebruiken medebrengeen een regent aangesteld

1) S. van Deventer. Het landelijk stelsel, deel III, blz. 326.

„door den Gouverneur-Generaal uit de inlandsche bevolking gekozen. De instructiën der regenten en hunne betrekking tot de Europeesche ambtenaren worden door den Gouverneur-Generaal vastgesteld. Behoudens de voorwaarden van bekwaamheid, ijver, eerlijkheid en trouw, worden de regenten zooveel doenlijk opgevolgd door hunne zonen of nabestaanden.”

Men ziet dat om kool en geit beide te sparen, de term erfelijkheid wel werd losgelaten doch vervangen door opvolging door zoon of nabestaande. De Memorie van Toelichting voert aan dat de bescherming van het volk ook tegen de eigen hoofden reeds voortspruit uit art. 48, doch dat ieder regentschap door een regent wordt bestuurd moet een stelsel blijven en de beslissing kan niet worden overgelaten aan opvolgende gouverneurs-generaal. De regent behoeft niet van vorstelijken bloede te zijn om invloed te hebben, de reden van dien invloed is dat zijn familie een reeks van jaren het gebied heeft bestuurd en dat zij door huwelijk zich vertakt heeft onder de districtshoofden, die daarom den regent niet alleen als dienstchef gehoorzamen doch ook als familiehoofd eerbiedigen en wanneer in het oog gehouden wordt dat zoo langen tijd de erfopvolging hoewel niet voorgeschreven toch als gedragsregel van het Bestuur werd toegepast, is het een dwaling te meenen dat de regenten niets anders zouden zijn dan bezoldigde ambtenaren zonder hoegenaamd enig recht op erfelijkheid.

In het Voorloopig verslag werd de vrees geuit dat door de erfelijkheid, de residenten moeilijk hun gezag zouden kunnen handhaven tegenover de regenten zoodat — aldus beweerden vele leden — bijna alle gewestelijke bestuurshoofden daartegen waren, waartegenover andere leden volhielden dat het noodig was het wan-

trouwen der regenten, opgewekt door zoo meenig geschrift, weg te nemen omdat de gehechtheid der Javaansche aristocratie een der steunsels is van het Nederlandsch gezag. In haar Memorie van Antwoord merkte de Regeering op dat het bezwaar der meeste residenten tegen de erfelijkheid haar onbekend was.

In het 3e ontwerp (1854) luidde de laatste alinea van art. 69. „Bij het openvallen der betrekking van regent op Java wordt, behoudens de voorwaarden van bekwaamheid, ijver, eerlijkheid en trouw, zooveel doenlijk tot opvolger gekozen een der zonen of nabestaanden van den laatsten regent.”

De redactie was dus in zoover gewijzigd dat hier alleen sprake was van Java, omdat alleen daar de erfelijkheid was toegezegd.

Bij de algemeene beraadslaging verzette Rochussen zich tegen de weglating van het woord „erfelijkheid”. Hij bevestigde: men geeft dus geen *recht* van opvolging, doet alleen de *keuze*, dus de stelling van den regent is een betrekking geworden, niet meer een *stand* die zich in zich zelve verlegt, terwijl z.i. de regent moet zijn een hoofd, geen ambtenaar. Ook wees hij er op dat de Javaansche bevolking van de Hindoes het ontzag voor de erfelijke Kaste der hoofden heeft overgenomen. Daarentegen was Van Bosse van oordeel dat de erfelijkheid te recht niet was uitgedrukt omdat de regenten toch zijn ambtenaren door de Regeering aangesteld en dit moet naar Haar goedvinden kunnen geschieden; verder omdat indien dergelijk recht werd verleend, zij ook kan gevorderd worden, daargelaten nog dat dergelijk recht door een volgende Regeering zou kunnen worden ontnomen wat dan beroering zou kunnen verwekken.

(Wordt vervolgd).

UIT DE PERS.

DE REGENTEN.

De positie van den hooger Inlandschen bestuursambtenaar is, zooals men weet, den laatsten tijd geheel gewijzigd door de zoogenaamde „ontvoogding”, maar ook door de overdracht van bevoegdheden, welke zijn verantwoordelijkheid en zijn werk heeft doen toenemen. Was hij tevoren niet meer dan de schakel tusschen Europeesch bestuur en de Inlandsche samenleving, de uitvoerder van de bevelen, welke van hooger hand kwamen, niet meer dan adviseur ten aanzien van spe-

cifiek Inlandsche toestanden, thans is hijzelf in meerdere mate bestuurder geworden, kan ten aanzien van verschillende aangelegenheden het eigen inzicht doen gelden en heeft een stem gekregen in het bestuurskapittel.

Begin van het volgende jaar zal met de regentschapsraden nog andere, grootere bevoegdheid aan den hoogsten Inlandschen bestuurder gegeven worden en zelfs bestaat er eenige kans, dat een Inlander zal worden aangewezen om zitting te nemen in den Raad van Indië. Als wij dit alles zoo in overweging nemen, verwondert het ons toch wel eenigszins, dat ten aanzien van één ons inziens zeer belangrijke aangelegenheid, het Inlandsche bestuur is uitgeschakeld, n.l. van de zoogenaamde „bestuursconferenties”. Van ieder gewest zijn wel is waar op iedere conferentie de resident en een assistent-resident vertegenwoordigd, doch tot nogtoe werd geen plaats ingeruimd voor een der Inlandsche bestuursambtenaren, de meest gezaghebbende regent bijv. Wel is waar dienen de regenten vóór iedere conferentie den residenten op bepaalde punten van advies, doch dit stelsel past nog geheel in de reeds verlaten opvattingen en houdt geen verband met den nieuwen bestuursvorm. Nu is het nog een open vraag, of het instituut der bestuursconferenties in de

naaste toekomst gehandhaafd zal blijven, doch indien dit het geval is, zouden wij ernstig willen pleiten voor den genoemden maatregel, waardoor het mogelijk wordt, dat ook het Inlandsche bestuur direct getuigenis kan afleggen van zijn inzichten.

Het is nu eenmaal een feit, dat in sommige gewesten de regenten met den resident weinig confereeren. De gewestelijke bestuursvergaderingen, waarbij de hoogste Inlandsche met de Europeesche bestuursambtenaren van gedachten wisselen over zaken betreffende het gewest, geven gelegenheid tot zulke conferenties. Maar, het al of niet houden van deze vergaderingen is geheel overgelaten aan het inzicht van het Hoofd van Gewestelijk Bestuur. En nu zijn er residenten op Java, die bedoelde bestuursvergaderingen wel noodig achten — in Kediri bijv. vinden zij nog geregeld plaats — doch er zijn er ook, die ze overbodig vinden, hetgeen het geval is in de residentie Madioen.

Wij daarentegen, het nut geheel beseffende van geregelde bijeenkomsten van de hoogste Europeesche en Inlandsche bestuurders uit het gewest, waardoor deze in de gelegenheid gesteld worden, om met elkaar van gedachten te wisselen hetgeen zonder die bijeenkomsten nagenoeg onmogelijk is, zouden er op willen aandringen, dat van regeeringswege een uniforme regeling dienaangaande tot stand kwam.

Als de residenten geregeld confereeren met de regenten, kan o.i. de regeering er mee volstaan, eenmaal per jaar met de regenten samen te komen, dan wel met de meest vooraanstaanden onder hen.

De N. Sr. Crt.

BOEKBESPREKING. „GIDS VOOR VELEN”.

De bekende firma „N. V. H. D. Mac Gillavry” te Ambarawa, kent de kracht van reclame, zooals zij reeds zoo dikwijls getoond heeft. Thans is de twaalfde oplaag van haar „Gids voor velen”, voor 1926 verschenen, welke zich waarschijnlijk nog meer dan de vorige oplagen in de belangstelling van het publiek zal verheugen, door de uitbreiding, die daaraan is gegeven.

Deze gids is inderdaad voor velen bestemd en men zou het een soort van encyclopedie in zakformaat kunnen noemen. Letterlijk alles, wat belangstelling kan inboezemen staat er in en in de eerste plaats is er naar gestreefd om het werkje zoo praktisch mogelijk te maken.

Naast een overzicht van de vaderlandsche geschiedenis en sterrenkaarten b.v., vindt men een blikken centimetermaat, waaruit de veelzijdigheid van het boekje blijkt, en ieder gebruiker daarvan zal het dikwijls met vrucht kunnen raadplegen.

Het notitieboekje, dat aan het werkje is toegevoegd, verhoogt de bruikbaarheid daarvan door nog tal van mededeelingen en aanwijzingen.

Zelfs de zoneclips in het volgende jaar is niet vergeten. In den omslag van het notitieboekje is een donker plaatje aangebracht waardoor men zonder gevaar voor het oog, de eclips kan volgen.

Een aantrekkelijker, practischer reclame zou de firma zeker moeilijk hebben kunnen uitdenken.

STAATSBLADEN VAN NEDERLANDSCH-INDIË 1925

Stbl. 1925 No. 540 houdt aanwijzing van het gewest West-Java als gewest, waarin het hoofd van gewestelijk bestuur bevoegd is een anderen Europeeschen ambtenaar bij het binnenlandsch bestuur voor een bepaald gedeelte eener afdeeling te belasten met de werkzaamheden en verrichtingen, welke in het Inlandsch reglement aan de hoofden der afdeelingen zijn opgedragen.

Stbl. 1925 No. 542 bevat het K. B. van 21 Augustus 1925 No. 39 tot wijziging en aanvulling van de „regeling van het personeel der Koninklijke Marine-reserve” (Staatsblad 1925 No 281).

Stbl. 1925 No. 544 bevat een nadere wijziging van de landrente=ordonnantie (Staatsblad 1907 No. 277).

Stbl. 1925 No. 546 regelt den vrijdom van invoerrecht van caseïne, borax, bariumchloride en kopersulfaat, benodigd voor de vervaardiging van triplexkisten, en voorts van de reeds op grond van het eerste lid van artikel 3 der Indische tariefwet verleende vrijstellingen.

Stbl. 1925 No. 549 houdt in een nadere wijziging van de locale raden=ordonnantie (Staatsblad 1905 No. 181).

Stbl. 1925 No. 551=552 houden intrekking van de ordonnantie in Staatsblad 1922 No. 691, bevattende een „regeling van het korps Inlandsche bedienden bij de Koninklijke Marine”, en vaststelling van een nieuwe regeling.

Stbl. 1925 No. 553 bevat het K. B. van 20 Augustus 1925 No. 39 tot wijziging van artikel 515 van het Wetboek van Strafrecht.

Stbl. 1925 No. 554 regelt: a. den overgang van ambtenaren in dienst van locale ressorten in dien van provincie of regentschap en b. de voorwaarden, waaronder die overgang plaats heeft.

Stbl. 1925 No. 557 bevat een nieuwe „burgerlijke woning=regeling”.

Stbl. 1925 No. 559 betreft een wijziging van artikel 3 van het besluit in Staatsblad 1925 No. 355 inzake wijziging der administratieve indeeling van Tapanoeli, terwijl Staatsblad 1925 No. 560 bepaalt, dat het agrarisch reglement voor de residentie Sumatra's Westkust (Staatsblad 1915 No. 98) voorloopig van toepassing blijft op de onderafdeeling Batoe-eilanden, afdeeling Nias, van eerstgenoemde residentie.

Staatsblad 1925 No. 562 regelt de de uitgifte van schatkistpromessen.